pagini bucovinene

ANUL V nr. 6 (54)

IUNIE 1986

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

GÎNDIND LA EMINESCU

Sînt lucruri despre care știm atît de multe încît ne simțim cîteodată în stare să spunem că dacă ele n-ar mai fi, oricînd le-am putea reface, pînă în cele mai neînsemnate amănunte.

Dacă un pod s-ar prăbuși fără veste și s-ar topi în nepăsarea apelor de sub el, iar cele două maluri ar sta dintr-odată despărțite, degrabă ar veni oameni cu fier, piatră și macarale, ar desfășura pe iarbă desene și formule complicate, ar privi în ochiul adînc și albastru al aparatelor care alungă orice greseală și, aproape fără să-ți dai seama, ar construi la loc acel pod.

In urma lor, după ce se vor fi îndepărtat, ducînd cu ei uneltele tocite, totul ar arăta ca mai înainte. Podul ar fi desăvîrșit, forma lui ar putea fi văzută, structura lui supusă la probe de rezistență. Prin simplul fapt că există ,ar aduce din nou multumire celor din preajmă, ar intra în obișnuit, pînă cînd aproape că nu i s-ar mai acorda importanță și s-ar pierde în peisajul indiferenței.

Prin aceasta, el n-ar înceta să existe si, desigur, ar fi util, fără ca această calitate să devină pentru cineva sentiment sau emoție. Ar putea fi mare sau frumos sau de o alcătuire nemaiîntîlnită, însă frumusetea si forma lui ar îmbătrîni sub rugina aceleiași legi.

Sînt însă lucruri care nu pot fi distruse niciodată atît timp cît și-au făcut casă în sufletul nostru. Ceea ce, prin poezia lui Eminescu, a fost desăvîrșit în graiul și ființa noastră niciodată nu se va risipi, iar dacă vreodată, printr-o absurdă întîmplare, se vor face scrum bibliotecile, ar fi destulă amintire în noi pentru a învinge uitarea, ar fi destul timp în fața ochilor noștri.

De cîte unelte ar fi nevoie însă pentru a reface miracolul unei poezii care, dintr-o pricină sau alta, nu s-a putut naște, nu s-a putut scrie, cîtă zădărnicie ar conține bunele intenții, hărnicia, ascuțirea uneltelor, chiar minuțioasa experiență a științei, cu toate victoriile ei ?

Există o anume pasivitate a lucrurilor, iar forma lor, culoarea lor, sunetul propriu al fiecăruia în parte, mirosul, cenușa în care se preface toate sînt semne ale aceleiași pasivități. Aerul pe care-l respir și aerul prin care zboară pasărea, cel care smulge arborii din pămînt și cel care împinge valurile și cel care preface în nisip statuile, aerul care duce din nou forma și sunetul cuvintelor, chiar el conține pasivitatea de a se lăsa respirat, supunerea de a fi străbătut de zborul păsării, de a fi înălțat și coborît ca un drapel, izbit de stînci sau umplut de înțelesuri și strigăte.

O piatră nu-și poate imagina nimic. Nici fierul, nici lemnul, nici frunza nu-și pot imagina ceva. O mașină, un combinat chimic, o metropolă, nici ele nu-și pot imagina nimic. Privirea își poate construi însă orașe pe care nu le-a văzut, care au murit sau care nici nu s-au născut. Mîna poate atinge pietre prețioase încă nedescoperite, urechea poate auzi muzica tuturor constelațiilor. Trupul insuși poate călători spre nașterea lui sau spre moartea lui, poate străbate pasivitatea clipei, poate să creadă și poate să se îndoiască, să fie uimit sau să pară cunoscător. Ceva care nu ține de durere îl face să spargă învelișul pasivității.

Orice poate fi distrus și apoi reconstituit. O fabrică poate fi părăsită ori prefăcută în scrum. Un oraș, dacă se surpă, se va zidi altul. Un pod, dacă îl macină apele, se va face din nou.

Gîndesc la poezia lui Eminescu și, dintr-o dată, pe două maluri văd două orase sau două țări sau două case. Văd oameni călătorind unii către alții, de pe un țărm pe altul, ducînd vești sau flori sau merinde. Văd apa alunecînd pe sub talpa de piatră a podului și cele două maluri cum se deschid încet, ca două buze înainte de a rosti o șoaptă. Privesc cum se surpă piatră cu piatră și cum rămîne totul tăiat în două. Un oraș pe un țărm și un oraș pe alt țărm, o țară pe un mal și o țară pe alt mal, o casă de o parte, una de cealaltă. Toți se adună apoi în fața apei, se privesc unii pe alții, își fac semne, încep să simtă crescînd în ei singurătatea, încep să-și vadă în oglinda rîului singurătatea, să vadă culoarea și forma singurătății în șuvoiul rece care-i desparte. Și mintea fiecăruia construiește în acea secundă cîte un pod minunat. Din ochii fiecăruia țîșnesc poduri de oțel arcuit, poduri încăpătoare, poduri luminate, peste care aleargă trenuri și automobile, peste care ei au și luat-o la fugă cu brațele pline de flori.

Poduri pe care nimeni nu le-ar putea distruge.

Victor URSAN

Desen de Ion CÂRDEI

autograf OVIDIU GENARU

La Suceava, mestecenii

La Suceava simți anotimpul pe frunte ; o briză rece, subțire, tăioasă. E laserul Nordului nostru. Și totuși o anume blîndețe secretă ne scaldă ochii și nu numai atît : parcă toți avem ochii albaștri.

Dacă așa stau lucrurile vinovați de asta sînt mestecenii.

In împărăția unui ciment amical nou nouț, prin orașul atît de cochet, mestecenii Sucevei par ca și noi, pietonii, ușor îngîndurați și „lucrați" de istorie. Trunchiurile lor de cavaleri ai melancoliei sînt prietenii unei țări presimțite de piatră și lemn : Bucovina cea dulce care eminescianizează fără odihnă acum și pururea. Mestecenii parcă provoacă aerul la poezie și cum poeții zboară la fel de firesc ca și păsările, la Suceava nu-i piatră să nu-și dorească o inscripție înaripată. Orașul ca studiou de Poezie incluzîndu-și sufletele nobile în acel teritoriu iubit al sentimentului patriei.

Numele sfinte ale românilor se șoptesc mereu în neliniștea delicată a mestecenilor Sucevei : veniți și ascultați-le.

Ovidiu Genaru

Ceara de la Suceava

Ceara de la Suceava a îngropat Moldova
Intr-o melancolie a vremilor. Ei i-a
Fost scris să o adauge cerului,
Picătură cerească, alături de picătură. Astfel se înfățișa

Melancolia acelei turme de cai blonzi,
Pe sub fagii livizi ai Siretului...
Frumoasele femei ce își topesc viața
In inul și cînepa grea a încetului...

Ceara de la Suceava se vede
In luna cînepie-a lui marte...
— Domniță Albină, coboară-ți povara de miere,
Noi ne pregătim o Suceavă dincolo de moarte...

Florin MUSCALU

EMINESCU și poezia populară bucovineană

Colecția eminesciană de literatură populară, publicată de Perpessicius în ediția națională de **Opere**, VI, E.A.R.P.R., București, 1963, conține și cîteva piese din folclorul bucovinean. Nu am insista asupra acestui aspect, dacă n-ar fi avut reflexe asupra creației poetului, care a utilizat motivele folclorice pentru propriul său laborator de creație.

Din **Foaia Societății pentru literatura și cultura română în Bucovina**, Cernăuți, bine cunoscută poetului, din anul II, 1866, p. 287, el își transcrie poezia populară : **Cîte flori pe iaz în sus**, iar din anul III, 1867, p. 138—140, poetul a reținut foile respective printre manuscrisele sale, cu poeziile : **Frunză verde baraboi, Cîte flori îs pe pămînt, Mămuța m-a măritat, Cîte paseri sînt pe lume.** De asemenea, versuri ale poeziei eminesciene **Ce te legeni...**, figurează și în revista cernăuțeană. Toate poeziile populare sînt culese de pe plaiurile bucovinene.

Poezia **Frunză verde Afion** din colecția eminesciană de literatură populară e copiată de poet din culegerea **Poesii poporale române** adunate si întocmite de Simeon Florea Marian. Tom. I, Cernăuți, 1873, p. 21—22, cu titlul : **Bădița Ion**.

La fel poezia **Frunzulița macului** nu e decît transcrierea, cu mici modificări și inversiuni de versuri, a poeziei **Nevasta cu prunc mic**, cu 33 de versuri (la M. Eminescu 31), tot de acolo.

Pe temeiul acestui text, poetul a tors firul de argint al versului în poeziile (postume) : **Povestea Dochiei și Ursitorile și Ursitorile.**

Mihai Eminescu și-a dat perfect de bine seama de capacitatea de creație spirituală a poporului și, apelînd la patrimoniul popular, a încercat să creeze un mit uric al genezei poporului român. În acest sens, el s-a inspirat din culegerile de poezii populare ale lui Simeon Florea Marian, în care a găsit motivele ce-l interesau, știind că din cizelarea și șlefuirea nestematelor folclorice se naște veșnica strălucire a operelor de artă. Iată un fragment din Simeon Florea Marian : **Nevasta cu prunc mic** : ...Apoi pruncului din brațe, / Cu lacrimi fierbinți pe față, / Îi cuvînta cu blîndeață : / — „Nani, nani, / Dragul mami, / Căci mama te va îngriji, / Și de seară-ți va găti : / Colibuță de nuele / Pătulet de floricele, / Și cînd vîntul va bori / Dulce mi te-a adormi. / Și cînd vîntul va sufla / Iarăși te va deștepta / În temeiul codrilor / În drumul tîlharilor !"

Iată-le transfigurate în **Ursitorile** : „Și ea zice-ncetișor : / — Nani, nani, puișor, / Dormi, drăguță, dormi în pace, / Că la vară eu ți-oi face / Sub cel tei bătut de vînt / Asternutul la pămînt. / Vîntul că va aromi / Iară tu vei adormi. / Vor pătrunde stelele / Toate rămurelele. / Iară luna va străbate / A noastră singurătate. / Iar cînd vîntul va sufla / Teiul se va legăna, / Florile si-a scutura. / Iarăși te va deștepta / Sub plutirea norilor / În căderea florilor, / Pe-a izvoarelor sunare, / Pe de-apururi călătoare, / La glas de privighetoare".

În colectia eminesciană de literatură populară figurează **Cîntecul străinătății**, originar din Bucovina :

...Că mîncatu-s de străini / Ca iarba de boi bătrîni, / Și mîncatu-s de dusmani / Ca iarba de bolovani. / Si mîncatu-s de ai mei / Ca iarba de mielușei : / Căci mila străinului / Ca și umbra spinului, / Cînd vrei să te răcorești / Mai tare te dogorești...".

Din acest text, poetul folosește (modificate) 8 versuri în articolul („La anul 1774..."), publicat în **Curierul de Iași**, X, 1877, nr. 106, 30 septembrie, p. 3, semnat : M. Eminescu, reprodus și în **Telegraful** :

„Și e plină de străini, / Ca iarba de mărăcini ; / Și e plină de dușmani / Ca rîul de bolovani. / Iar mila străinului / E ca umbra spinului : / Cînd vrei ca să te umbrești, / Mai tare te dogorești".

În epoca Iașilor, după 1884, M. Eminescu cînta cîntece populare, ori spunea zicale ; uneori fredona cîntecul : **„Cucuruz cu frunza-n sus"**, cîntec pe care — zicea el — l-a învățat la Bucovina...

Am identificat **nouă** poezii populare bucovinene, pe care cercetarea științifică documentară le-a scos la iveală. Mihai Eminescu a cunoscut, de altfel, poezia populară din toate ținuturile românești, deci și din Bucovina.

Din cercul prietenilor tineri de la **Fîntîna Blanduziei** (1888/89), pe care o gira poetul, merită de citat mărturisirea lui Ion Popescu : **„In toate țările locuite de neamul nostru, nu se găsește un al doilea om care să fi cunoscut mai adînc cîntarea populară. Cei care l-au știut de-aproape erau minunați de mulțimea poeziilor populare pe care le cunoștea Eminescu, cele mai multe cu melodiile lor. Și se vedea din chipul cu care le spunea sau le cînta că le studiase adînc" *).**

Grațian JUCAN

*) Fîntîna Blanduziei, *1889, 10 decembrie* : Poezie și muzică.

A PRIVI

EMINESCU LA PUTNA

Aveau să mai fie șapte zile pînă ce soarele urca în solstițiul de vară. Trupul trecător al înalt stelarului Eminescu revenea în țărîna originară. Opera Sa strălucește ca steaua polară pentru toți cei ce străbat vremile pe corăbiile limbii române. Cuvintele noastre gîndite sau rostite vor străbate mereu mările, fără să rătăcească.

L-aș căuta mereu la Putna. La dreapta Măria Sa Ștefan, la stînga Măria Sa Mihai Eminescu.

Brațul și mintea Moldovei într-un singur templu.

Poate-și va fi gîndit și el somnul alături de voevodul iubit.

„Aice e fîntîna cea plină de mărire,
De sînta pietate de-al patriei amor ;
Aice-i eroismul ce trăznet de-ngrozire
Fu dușmanilor țărei sfărmînd trufia lor".

M. T.

Cronica literară

GEORGE BODEA: Pămînt de Bucovina

În Nord, la Cîmpulung, există de cîțiva ani buni un grup de scriitori, oameni ai locului, legați în toate chipurile de acest septentrion moldav. An de an, cu o tenacitate și o modestie remarcabile, își fac simțită prezența, prin reviste și edituri, în mișcarea literară, publicînd poezie, proză, etnografie, istorie literară. Că rubricile de critică ale publicațiilor nu-i prea răsfață, este o altă chestiune. Nu-i locul aici să discutăm cauzele obiective și subiective ale unor astfel de situații (care ating toate eșaloanele valorice ale obștei noastre scriitorești) și nici imponderabilele sau ponderabilele care le determină. Pe acești oameni, în majoritatea profesori, care în liniștea burgului lor de sub tîmpla Rarăului servesc, fiecare în felul și după puterile sale, cultura românească, nu i-am auzit reclamînd publicitate sau renume. Am avut totdeauna sentimentul că ei cred în ceva mai înalt decît celebritatea — atît de capricioasă în vuietul timpului. Nu sînt niște consacrați; cu toate acestea, deși unii dintre ei au consumat mai multe (și diverse) experiențe editoriale, nu și-au compus — cum se întîmplă adeseori în circumstanțe ca acelea pe care ei le cunosc — fizionomia blazării sau a ratării. Au, desigur, o înțelepciune a lor (benefică, ori ba?) care altora le lipsește.

*

George Bodea — unul dintre ei este, cu placheta de versuri **Pămînt de Bucovina** (Editura **Junimea,** 1985) la a doua carte. Volumul are (să mi se ierte demersul contabilicesc) 47 (patruzeci și șapte) de poezii, grupate în trei cicluri. E mult? E puțin? Cum poetul nu se află la prima tinerețe, deci este de presupus că în mapele sale s-au adunat suficiente manuscrise, am zice că este cam puțin. Mai ales dacă ne amintim că, uneori, din cuiburile editurilor noastre își iau zborul, adevărate cărămizi lirice. S-ar putea răspunde: atît a rezistat examenului de valoare, și în fața unui astfel de argument nimeni nu este dispus să bage mîna-n foc. Și totuși... Cele trei cicluri care au unitate, coerență ca substanță ori tensiune poetică și nu prezintă, în structurile lor, diferențe marcante de nivel calitativ, lasă impresia de nedeplinătate. Fiecare dintre ele urmărește niște procese lăuntrice, sînt mărturia unor trăiri sau interogații în mișcare. Fără a fi construite pe o mișcare epică subiacentă, ciclurile desenează niște traiectorii ale devenirii lăuntrice; ei bine, la lectură apare impresia existenței unor hiaturi sau, mai degrabă, a unor spații comprimate forțat.

*

În pofida titlului cam declamator, poemele din **Pămînt de Bucovina** sînt, prin excelență antiretorice; o discreție dusă cîteodată pînă la sfială, rareori înfrîntă, este specifică atît eroticii din ultimul ciclu, cît și confesiunii provocate de sentimentul trecerii și al solitudinii din cel de al doilea. Chiar și poezia de patrie (stătătoare sub semnul lui Lucian Blaga) numai în cîteva cazuri se cere spusă altfel decît murmurat, chiar dacă nu lipsește din vers o anumită solemnitate a zicerii; adoptînd două din metaforele-cheie ale cărții, am spune că au melosul vegetal al murmurului de frunziș și de iarbă, ori susurul apei de munte: „În carnea mea ecele acestei păduri / Grea de tăcere, de foșnete grea. / O, cu tine-mpreună sau eite unul pe rînd / Am tot trecut prin neliniștea mea" (**Mai limpede**), sau: „Cuprins de murmur limpezit de ape / În Bucovina sufletul meu este / El însuși astăzi numai o poveste / C-un înțeles ce poate să ne scape" (**Voievod de obcină**). A fi **voievod de obcină** — titlu de noblețe pe care și-l asumă autorul — înseamnă pentru George Bodea a aduce în orizontul cunoașterii, desigur tot în continuarea lui Blaga, întrebările esențiale ale etniei sale. El ne invită „în Nordul-Olimp" pentru că „Aici într-un veac aș mai putea să-ți mai spun / De-al stelelor curs, de al sferelor grai; / Nu-n ochi le-i vedea, nu-n auz auzi / Ci-n toată ființa ta cîtă o ai" (**Invitație în Nord**).

*

Întregul volum se edifică pe un substrat mitic difuz emanînd dintr-un fond masiv de cultură populară românească, fără a fi însă cu totul excluse plăsmuirile altor mitologii. Autohtonismul este însă, de cele mai multe ori, discret, în tot cazul scutit de acele stridențe care pot înăbuși fluxul liric autentic. Condiția, nemărturisită direct, pe care și-o asumă poetul este a păstorului singuratic contemplînd de pe o culme de munte rotirea nesfîrșită a lumii și a stelelor. De aici solitudinea și neliniștea care fac substanța poeziei sale ontic-meditative care nu se dorește, cu orice preț, originală sau insolită, ci vibrînd de trăire autentică: „Și rid căzut. Neliniștea e numai / Felul meu pur, neiertător de-a fi / E chipul meu de a pricepe visul / Prin care poți răzbate înspre zi" (**Ultima Thule**). Cînd părăsește poetica de atelier, pentru a se dărui discursului de factură folclorică, întrebările dobîndesc o tulburătoare autenticitate: „Ce frunză se zbate — A singurătate / Din moarte pre moarte / De-acum spre departe? / Nici vîntul s-aude / Prin frunzele ude. / Nici vîntul, nici vîntul / Ci numai pămîntul. // Și nu se mai gată / Acum, niciodată. / Întruna adapă / O limpede apă, / Așa cum începe / Ce n-oi mai pricepe". În zicere se insinuează atunci arome vechi, sunete bine alese ale graiului munților din Nord.

*

Erotica, toată scrisă în tonalitate minoră, este elegiacă și intimistă, deși se vrea, probabil, mai solemnă, mai gravă (titlul ciclului este **Îmbrățișată-n imn**). La un anumit nivel al lecturii ea poate isca numeroase consonanțe și aderențe sentimentale, dar este greu de admis că acestea se pot constitui într-o calitate. Meritul ei este altul: atunci cînd este dezvoltat, motivul eros-thanatos, este condus pînă la sensurile lui primordiale — pierderea de sine prin iubire. Cele mai multe din poemele de dragoste schițează un mic anotimp al dragostei — toamna timpurie — mai mult presimțit și imaginat decît trăit; se creează astfel un contrast dureros între frăgezimea trăirii erotice și neliniștea instaurată de conștientizarea trecerii timpului iubirii.

*

Pămînt de Bucovina nu este mărturia unei vîrste poetice și cu atît mai puțin a unei vîrste propriu-zise. Este, mai degrabă o carte care desemnează un profil liric dobîndit prin ani, în care se lasă văzute și liniile de contur ezitante ale unor ani revoluți și tușele de expresie ferme ale prezentului. Ceea ce impune ca un viitor volum să vină cu precizări absolut necesare.

Mihail IORDACHE

Proză

Cruciada copiilor

Am rugat-o pe blonda mea fiică să-mi dea un subiect pentru întîmplarea cu numărul patruzeci.

— Despre cruciade! mă sfătui ea, fiindcă tocmai citea o carte de istorie.

— Aș vrea ceva mai pe aproape, îndrăznesc eu. Efortul de a mă deplasa în timp, acum pe vreme de iarnă, sculase din somn adînc instinctul meu de conservare.

— Dar toate s-au petrecut în zone destul de calde, insistă fata mea, unde mai pui fierbințeala bătăliilor!

Dialogul mă face să-mi aduc aminte frînturi de lectură, asemănătoare acelor tîțîni ruginite și aruncate pe jos în casele părăsite.

— Fiecare dintre noi vrea să cucerească locurile sfinte, sau țările făgăduinței, adîncește ea argumetele, așa că nu știu de ce nu te-ar tenta. Poți să pui și semnul egalității între cruciade și aventură, dacă vrei.

— Tu te-ai îmbarca așa dintr-odată pentru o călătorie al cărui drum de întoarcere nu se zărește?

— Da! zice ea, în clipa asta, atît că mi-aș face bagajele!

— Gîndește-te însă c-ai fi trăit atunci, cu o mie de ani în urmă, cînd depărtarea îți lingea picioarele cu limba ei aspră, pînă la sînge!

— O, da, zîmbește ea, se pare că nimic nu e mai frumos decît jocurile imaginarului!

— Te schimbă odată cu vorbele, observi? întreb eu.

Nici un răspuns. Pești doldora de icre așteaptă pe masa din bucătărie. Pe geam, văd cum lovesc copiii, cu ghetele lor noi, o trompetă stricată. Din ea iese un sunet strident, de bătălie.

În ultimul ei țipăt, nici o disperare! Storurile se lasă aproape singure. Un mic Buddha de bronz se retrage în întunericul meditației. Din bibliotecă, unde mă aflu, aud zgomote noi. Deschid ușa. În holul mare al casei, blonda și tînăra mea fiică se îmbrăcase în haine de iarnă, încălțase bocancii cu ținte, pentru drum lung. Afară, pe fața zăpezii, nici o eroare, nici un rid. Totul alb. Aproape ca timpul.

×

Cînd se fac bagajele

Mai spera pînă și în ultimele lui clipe înainte de moarte că nu va trece Dincolo pînă nu va lăsa omenirii măcar cîteva cuvinte esențiale. Își aducea aminte pasaje mari din scrierile sale, asemănătoare ogoarelor arate din care nu ieșise la lumină nici măcar o sămînță, frînturi din lungile lui dialoguri, în noapte, cu amăgitoarele personaje ale lumii prin care trecuse. Din tot ce spusese sau gîndise cîndva, căuta acum pulberea fină care să se fi așezat peste lucruri sau care să fi pătruns în ochii celor din jur, făcîndu-i cel puțin să lăcrimeze.

Poate doar atunci, demult, cînd în tinerețe avusese revelația că statura unui scriitor e cu atît mai mare cu cît ne învață ma bine să suportăm durerea, să fi găsit cheia de aur tocmai a ușii după care era închis.

Acum încăperea șubredă era goală, perdelele aspirau aerul lui, porția lui pe ziua aceea, poate ultima, cărțile păreau niște flori de hîrtie, cerate, cerul se deslușea prin fereastră, inofensiv, schimbător, forță oarbă în care nici o încredere nu poți avea.

Ideea că nimic nu se va schimba după moartea lui îi încolțise cu mult în urmă în minte, îl acaparase, o învățase încă din cărțile de școală și apoi din altele, din întîmplări trăite. Viața celor din jur va curge înainte, nu va rămîne nici un gol, nici o cicatrice, așa cum se întîmplă cu rănile apei sau cu tăietura adîncă pe care o face vulturul cînd își adună aripile.

Locuri comune peste tot, lumea jucîndu-și hora la întîmplare, ridicînd și dărîmînd statui, inventînd stilul simplu, dîndu-și seama că, desigur, cele veșnice se ruinează cera mai greu decît celelalte.

Îl durea trupul, slăbise peste măsură, covorul de la marginea patului i se părea că se află într-un adînc uscat pe care nu-l poate atinge.

Copiii intrară tăcuți. Îi priviră ochii închiși și își dădură seama că se preface că doarme. Așezați în fotolii puteau acum vedea mai bine drumurile mai largi sau mai strîmte care urcau și coborau de-a lungul pereților, craterelor mici ale vopselei de pe pînzele cu cai și cu trandafiri desfoliați.

Bolnavul simțea viața lor cum îl împresoară, cum îi face rău, ca un aer de care se dezobișnuise.

— Ah, vorbi el, cele o mie de fețe ale durerii!

I se păru dintr-odată că pînă și vorbele astea care dezvăluiau adevărul, pînă și ele au mai fost spuse, sunet de sunet, cîndva. Se rușină. Tăcu îndelung. Apoi își adună cele din urmă puteri, se ridică din pat, pluti spre cei doi fii, îi îmbrățișă și le spuse pe rînd:

— La revedere!

În clipa aceea avu senzația dulce că așa ceva nu mai rostise nimeni niciodată. Căzu pe marginea patului. Închise ochii și nu-i mai deschise decît după moarte.

×

Dormi buștean, bunul meu frate

La ora la care a explodat în văzduh naveta „Challanger", mă aflam în așteptarea zăpezii. Cerul era întunecat și mișcarea norilor lentă.

Plumburia zi de miercuri, pe locurile astea, găsea pămîntul gol, dezbrăcat, cu niște semințe la sînul traversat de rădăcini în toate direcțiile. Nu bănuiai nici un astru, nici o mișcare în aer, nici un alt anotimp, decît iarna aceasta falsă.

Secundele zburau neiertătoare, dintr-o stare a materiei în alta. Fapta se comisese, cale de întoarcere nu mai era, liniile paralele ale destinelor, incandescente, cădeau acum, întretăindu-se la vîrf. Mi-am dat ușor seama că evenimentul se așezase în viața mea și uimit cugetam cît de repede se multiplicase, intrînd, de fapt, în viața fiecăruia, ca un fel de „o imagine pe adresa dumneavoastră".

Am observat, totodată, că imaginile purtînd același nume erau totuși mult diferite unele de altele. Cîteva trasee se înfiripau între groază și mulțumire (da, da!), între compătimire și invidie, între tristețe și nepăsare.

Atunci a sunat cineva la ușă și-a apărut o femeie din L., cu o gîscă. S-a așezat pe un scaun în bucătărie, a despachetat pasărea grasă și galbenă și-a așezat-o pe masă... O realitate în plus. Peste puțin a venit poștașul, ne-a adus o scrisoare de acasă din Transilvania și-am aflat c-a murit o vecină de-a noastră.

Interesul ni s-a deplasat către acea Maria, femeia în vîrstă, care ne-a cules cîndva zmeură. Cealaltă femeie, din L., a plecat, lăsînd în stăpînirea noastră, pentru hrană, trupul păsării, pe care-l și vedeam acoperit de varză și de orez.

Din lume continuau să curgă știri la aparatul cu baterii, amintindu-mi că undeva am citit cuvîntul „inventică". Au venit și turturelele pe pervazul ferestrei. Un calendar mic, de-o palmă, a căzut de sub sticla dulapului de bucătărie și s-a așezat pe masă.

Cred că din cauza fumului de țigară am simțit, tot atunci, un rău la stomac și m-am îndreptat spre ceaiul de mentă din ceainic. Un gust plăcut mi-a ascuțit pentru o clipă doar acest simț și mirosul. Eram mai bine de jumătate între senzații. Celelalte toate continuau să se întîmple. Iată singura libertate a lucrurilor, mi-am zis, aceea de a se întîmpla.

Mi-am propus să stau nemișcat, să-mi urmăresc respirația și m-am conectat astfel la propriu-mi timp. Nimic nu mai era în afara mea, totul încăpea acum înlăuntru. Totul era în lăuntru. Va fi foarte greu să fac ordine pe marele platou interior. E o nebunie acolo. Dar măcar știu unde se află toate. Măcar știu la ce oră voi scoate mîine ediția de dimineață a noii lumi.

Aștept zăpada.

Marcel MUREȘEANU

SANDRU COSTA

Scrisoare către prietenul meu Sel I

nu Sel
noi nu avem trup cu înveliș de pipăit
piele în lumină și pori fosforescenți
și nici sînge curgător spre roșu înnegrit
cu orice fîntînă proptită-n inima oricărui
cuvînt neînțeles, adormi Sel
și martor ales — îți sînt —
cu ape vrăjite, pripite la tîmple
aici puiul de foc scîncește și
pămîntul crăpat îl înșfacă
pentru fumul care nu se ridică, Sel
și nu e albastru
el se întoarce în el
și nici nu-l vezi și
șoimane blestemate îi tropăie
acoperișurile livide ale pieptului
sacadat, sacadat
dezvelind obscenitățile ascunse-n amiezi alcoolice

noi nu avem tăria și revolta pietrei
pe care și fumul o afumă zbîrcind-o
firul de sadină ne crește prin tălpi,
prin carne, mușcînd cu o sete vampirică
măduva leneșă și osul îl trece
cum limba viperei aerul

da, Sel, ne asemuim sadinei, semințelor ei
și vîntul ne poartă cu nume și fără
cu buletine de identitate prinse cu ace de siguranță
pe orice haină de timp și spațiu
cu scutecele și costumele de gală
ale strămoșilor și ale celor nenăscuți

noi sîntem focul însuși
care arde continuu hrănindu-se
nu cu tot ce flacăra lui poate mistui
el își înghite trupul
cum animalul puii
el își inspiră fumul
cum vărsatul sînge rău culoarea
el doarme pe brațele lui
ca pe niște șerpi încinși
cum leul sătul pe labele obosite

din umbră de foc îți scriu Sel
și-mi este frig de atîta singurătate

Scrisoare către prietenul meu Sel II

nu rătăci, Sel — ți-am zis
cînd o lumină ciudată te învăluia
ca o plantă carnivoră
ascultă-i cîntecele...
— o ambiguă liniște la periferia
acestei porțiuni a sufletului —

au plecat păsările, a rămas numai o umbră
și caldă și rece
și norii nu-ți mai ating fruntea

vagi dîre albe desenează pe cer
portrete ale unei intimități în șterse contururi
ploile nu mai curg de sus
curca magică își întoarce ciocul în penet
și jeturi puternice o aruncă spre
insule fără nume

o lacrimă nu ține de infinit, Sel
și nu o singură stea îți este bună călăuză
spre muntele ce-ți rîde în nas
scuipatul din palmă despică busole și
punctele cardinale se înmulțesc
și aleargă aidoma iepurilor speriați

o lumină te învăluie
ca o plantă carnivoră

singura pantă în riduri trișează
și cazi în pielea puiului de cîine
antrenează-te pentru culoarele ce se deschid
între cuvinte, Sel
ești surd la lumina ce te fură

Inima

Atît de des ochiul tău
mă caută la granița dintre aer și apă
cînd carnea snopită de nesomn
mă doare totdeauna după
o axă de simetrie — sabie de ceață
și mîinile se agită după legi proprii
rupîndu-se bucuroase
fiecare doar pentru sine

cu inima se petrece altceva
lătratul ei se aude rar
departe de trup

Studiu liber după Goya

Mă închipui ținînd în palmă propria-mi inimă
o asemui atunci unui taur avînd coarnele
răvășite în cele două emisfere complementare
unde Maya se lasă pradă de preț
serbărilor oferite în onoarea toreadorilor

● Poezii de VIOREL DÂRJA

Curs de semantică sentimentală I

Și uite-așa, împrejmuit de muzici
apărat de ele, împotriva lumii îmbătrînești : tot ce-am citit
nu lasă loc întîmplării și te predai veacului. Abia
îți umezești buzele și începe războiul
totul se disciplinează, se cerne, mundus senescit
Abia începi să scrii și începe tăcerea
și ești dator să veghezi la nemurirea unui copac
și ești dator să lucri la nemurirea rasei tale
Începe ziua
și-n care sunete să îngropi, în care cristale
rînjetul, ura și crima
tristețea, disperarea de a nu fi decît tu însuți ?

Curs de semantică sentimentală IV

grea e despărțirea de frunze deși
fără înțeles sau taină anume. În cernite oglinzi
călătorește lumina, călătorește, spre orașe de liniște
străvezii cetăți ale somnului spre albul pridvor
— împărăteasca poartă spre Marea...
Orbitor inundînd sîngele.
— bărbăteasca sămînță a drumului surpînd cocleala și zgura
înfringerilor. Cu buzele arse începem un cîntec
despre pierdutul ostrov.
(Să poruncești somnului, muzicii)
Unde va fi fiind
împărăția aceea din care
ne-am înstrăinat făr'de veste, insula unde-i
pe care-o adulmecăm cu nările-aprinse ca mireasma unei
iasomii rătăcitoare.
Vom fi fost aici, aici
vom fi poposit
în estuare de liniște
neterminate lucrări ale mării
mărturisind
trecerea și petrecerea
În lapidibus et herboribus căutînd înțelesul pierdut
și măreția trecută a verii
cu un deget sfios
adîncind nedesăvîrșirea luminoasă a zilei
într-un singur punct — al mării, al muzicii
Dinspre aceste frunze și dinspre
această livadă ce-și întîrzie rodirea
negri streini
în negru veșmînt
spre curțile lui Ler-împărat
risipindu-ne...

Curs de semantică sentimentală III

precum mîna ce mișcă pe hîrtie
tremurătoare aceste cuvinte
tot așa drumul : zdrențe de vis, tot
n-au izbutit anotimpurile. Fulger tăios devine amintirea verii
despicînd nemilos somnul.

îmbrăcat în zaua aspră-a sudorii
statornic bîntuind împărăția de somn. În veghe
se petrece neștiut împlinirea și altfel cum
să te apăr de presimțirea zăpezilor decît
să devin eu însumi zăpadă și de ce atunci
să fiu alungat din era înaltă-a amiezii
ca o neîngăduită rană a muzicii ?

Flacăra de magneziu a amintirii

grisaille

În provincie plouă
Buletin meteo

plouă peste cetatea aceasta contemporani consumatori
ea are forma inimii unui artist de provincie
nici un astru nu hrănește necunoscuta-i melancolie
Plouă. Fără-un efect asupra genezei poemului

Tîrgoveți înțelepți secături fără umbrelă
pete-ale ploii pe zidul lepros de Istorie
Pur și simplu, peste oarbe ferestre-înduioșătoare marchize
plouă. Fără milă pentru sufletul meu de artist

Sonuri sublime de flaut ne însoțesc drumul dintre două canale
și încă mai strigi, cu vocea copilului ce eram sugrumată de ceață
— tremurătoare lumină ce alergai pe o mare a visului
„întristătoare, tinere și această imaginară desfrînare"

Real e doar faptul că mă privesc într-o părere de-oglindă
căutînd îngăduitoarea sintaxă pentru stări sufletești oarecare.

Curs de semantică sentimentală II

să recompui pentru mai tîrziu această amiază
Pentru mult mai tîrziu-amintirea
unei strălucite grădini cu o voce-n surdină, egală
ca lamentația ploii
să-ți alegi cu grijă cuvintele și cernelurile — e vorba de ceva
esențial nu
propria ta viață, căutarea fericirii și altele — asemeni
să nu uiți
amărăciunea livezii așteptîndu-și
rodirea. Altfel doar
se alcătuiesc acum întîmplările, nopțile
altfel se-aleg decît le vrea veghea și insomnia
Nimic altceva. C-un țipăt stins
descompună-se nevinovăția zilei, în pașii greierilor să stingi
această preafragedă măsură a cărnii, cu tălpile goale călcînd
prin cimitirele copilăriei.
Scris și rostit, judecat, împărțit.

● Poezii de VICTOR TRAIAN RUSU

Serapis

1.

Ce somn întunecat este trupul tău,
cu flori nebune arzînd, spulberînd
credința din miriștea palmelor mele,
ce ușor m-ai ucis
în încăperea de mătase a melancoliei,
tu, care niciodată n-ai știut
să stăpînești popoare !

Pentru ce n-ai rămas
în trup de femeie ?

2.

Drumuri încîlcite
pe fața pustiului ai lăsat
și eu, soldatul pîndind
într-o pînză de steag,
numai eu precum struna arcului mă zvîrcoleam,
în funii de gheață înfășurat,
numai eu peste țara ta înflorită
călătoream,
peste pămîntul măcinat de furnicile visului.

3.

Erai străin de toate limbile știute,
cu trupul acoperit de un țipăt înfrigurat
și în valize duceai instrumentele reci ale circului.

4.

Unde ai lăsat măcar un semn
de soare pe zid,
unde-i aerul prin care
privirile tale au săpat
vestite biserici nevăzute ?
Unde-s săgețile trase prin tine
cînd nu ți-au atins sîngele,
unde cenușa focului
împrăștiată peste ape
și vestitorii
și negustorul de lanțuri
și otrava

5.

Hainele tale nu-mi sînt de folos
și nici încălțările blînde
Pîinea-i de lemn în gura mea
băutura de sînge.

6.

De la casa mea
se aprind casele voastre.
Din grădina mea
vine toamna în grădinile voastre.
Din ochii mei
crește muțenia în trupul femeii
pe care o bateți cu pietre.

Lemuria

1.

Auzeam în spate prietenii
cum se opresc și se-ndeamnă
la-ntoarcere
cînd, fără veste, marea luă
chipul singurătății.
Corabia, lunecînd,
nu știam
dacă-i o scîndură plutitoare
ori trupul meu
vîslind cu lopeți de durere
și spaimă.
Zilele,
strălucitoarele zale,
întunericul,
plînsul,
cenușa,
noroadele,
toate
în urmă, se topeau în adînc.

2.

De unde ai trup și lumină
ca să nu fii numai o piatră
la marginea mării, tu,
cel fără de mîini și picioare,
care împrăștii umbră de aur
peste icoana apei
și care n-ai să poți muri
și care nu te poți asemăna
cu nici un lucru din vis,
cu nici o pulbere,
de unde ai puterea să mă vezi
născîndu-mă,
întreg și mut,
pe corabia ta ?

3.

În haina durerii n-am fost cunoscut
pe nici un drum
și nu mă ascundeam.
Singur și orb,
printre ziduri de ceară treceam
în ceața orașelor
ca într-un labirint de ceasornic
ascultînd
cum totul se stinge.

Și te-am crezut departe.
Și te-am crezut stăpînind
peste cele uitate de mine
în țărîna pustiului.

4

De tine s-au apropiat ca de un munte,
cu glasul înnodat în inimă
și ți-au arătat
palmele arse
și ți-au desenat pe nisip unelte
si arme
și semnul deznădejdii
și la gură n-au cutezat să ridice
sarea și apa
de la picioarele lor.

5.

De singur ce ești,
ai uitat pînă și gustul cuvintelor.
Viața ta își aruncă sămînța
în golul alb al unei biserici
din care dumnezeu a plecat.

În zadar cercetezi semnele
adormite în sînge.
Orele toate s-au împrăștiat
sub șenile
ca un țipăt de mărgele

În zadar aștepți răcoarea biciului
să facă drum
printre lucruri.
Mîna ta au strivit-o
în porțile dinspre vis.

6.

Să te întorci la mine
ca o brazdă culcată de plug
primăvara,
să te întorci
ca un ucigaș orbit de liniștea ocnei,
să te întorci fără milă,
ca o sabie peste trădător,
ca o săgeată aruncată la cer.

7.

Deodată
ai vrut să fie iertate
părțile trupului
care s-au tras dinaintea ta
și s-au plîns la străini.
Ochii mei s-au deschis
și din ei a fulgerat ca atunci
cînd o amintire străbate cerul
și luminează toate pădurile
și tot largul mării.
Nici puterea zilei și nici adîncul
nopții nu te-au știut cum stai,
singur,
ca o femeie născînd
și trei colți de lup te răstignesc
pe uscatul de sare
al unui cuvînt.

Bîzdîgăniile neprețuitului Creangă (VI)

Oricum l-am privi pe Harap-Alb, n-o să-i putem dezlega taina numelui și nici funcția literară din întreaga poveste, decît dintr-o perspectivă cromatică, deși G. Călinescu prescria cîndva o variantă ocolitoare — „să trecem peste cromatica împăraților" — urmată cu dezinvoltură de mai toți exegeții operei lui Ion Creangă.

Fireste, un inventar al culorilor din creațiile noastre populare nu-i lesne de întreprins (culorile cailor din balade și colinde, culorile oamenilor și obiectelor invocate în descîntece etc.), dar în cazul împăraților din basme problema e mai simplă și poate constitui un tipar de investigație, căci glăsuieste o poveste :

„Împăratul Verde avea armade mai puține decît Împăratul Galben... de aceea începu a cere ajutor de la alți crai și împărati : de la Împăratul Roșu, de la Împăratul Alb, de la Craiul Negru, de la Prințul Albastru... Pe acele timpuri erau mulți împărați : unul roșu, altul verde, altul negru ; așa le era poreclele din bătrîni..." (Ion Pop-Reteganul, **Povești ardelenești**).

Cît „din bătrîni" ar fi aceste porecle ne vom da seama îndată ce vom citi cu atenție culorile **cailor** din **Apocalipsul lui Ioan** (text mai degrabă profan decît creștin, de prin secolul I e.n.) unde un călăreț cu spadă (zeul Marte !) pe cal **roșu** semnifică anotimpul **primăvara**, alt călăreț în mantie de flăcări, pe cal **galben** reprezintă **vara** (amintindu-ne de Cal Galben sau Galben din Soare din folclorul românesc), al treilea călăreț cu o cumpănă în mînă (simbolul constelației zodiacale Libra-Cumpăna) pe un cal **negru** figurează **toamna** și al patrulea călăreț — din gura căruia iese o sabie de lumină (atenție deci la paloșul de mire aflat de Harap-Alb în podul casei părintești !) — pe un cal **alb** desemnează în chip limpede anotimpul **iarna**.

De unde concluzia că împărații din poveștile românești sînt sau ar trebui înțeleși drept simbolurile celor patru anotimpuri ale anului și deopotrivă părți ale cosmosului : **Alb** pentru iarnă (miazănoapte), **Roșu** pentru primăvară (răsărit), **Verde** sau **Galben** pentru vară (miazăzi) și **Negru** sau Albastru pentru toamnă (apus).

Asemenea simbolică merită apreciată cu cît se înscrie în seria simbolurilor cromatice din culturile universale precum : 1. gunele **Sattawa** — alb, **Rajas** — roșu, **Tamas** — negru și **Aspar** — verde, în străvechile texte indiene ;

2. etapele prin care trece materia ingredientă (**melansis** — negru, **leukosis** — alb, **xanthosis** — galben și **iosis** — roșu) spre a deveni piatră filosofală încă în credințele alchimiștilor greci (sec. II—I î.e.n.) ;

3. cosmosul figurat în cromatica tribunelor hipodromului roman și în organizarea călăreților concurenți în facții ; **russata** — roșie, **prasina** — verde, **veneta** — albastră (vînătă) și **albata** — albă, dovedind că numele lui Harap-Alb — „harap" negru întrucît îl slujește pe Spîn (de fapt împărat Negru) și „alb" întrucît voinicul botezat de Spîn la fîntînă este feciorul împăratului Alb, frate cu cel Verde — primit de protagonistul poveștii lui Ion Creangă ascunde un tîlc de sorginte folclorică românească în deplin acord cu tîlcul culorilor din simbolistica universală.

Or, acest tîlc pare să ne trimită cu înțelegerea către **portretul** ciobanului din **Miorița** — portret alcătuit doar din patru culori :

albă — „Fețișoara lui / Spuma laptelui,
roșie — Mustăcioara lui / Spicul grîului,
verde — Ochișorii lui / Mura cîmpului,
negru — Perișorul lui / Pana corbului".

Și nu întîmplător, deoarece atît mirele din **Miorița**, cît și mirele din **Povestea lui Harap-Alb** au una și aceeași veșnică mireasă — o fată de crai cam de peste plai — Zîna consacrată constelației Virgo-Fecioara — fata împăratului Roș, dracul de miazăzi, Sora Soarelui și-a Pămîntului, fata de maior cu roșu baior — „a lumii mireasă".

I. FILIPCIUC

HELGA NOVAK (R.F.G.)

BAGAJELE

N-avem bani. Avem bagaje multe. Toată averea o ducem cu noi legată în saci și geamantane. Sînt cinci bagaje.

Ajungem într-un sat. Primăria, biserica, un han cu sală sînt strînse la un loc.

Cerem de lucru. Hangiul zice : avem și noi șomerii noștri. Și pe deasupra bărbați. Peste noapte rămînem la han. Camera e ieftină. Are lespezi reci. Lespezile au desene bleu-marine și roșu-turbă. Camera are un balcon. Balconul e agățat deasupra pieței. In piață oamenii își laudă marfa în gura mare, se tocmesc, înjură, pipăie și miros totul. Pe tarabe se ridică piramide galbene, roșii, verzi, din fructe. Se simte miros de cafea. Tigaia cu boabe se rotește în mașina de prăjit cafea. Unii poartă pe prăjini lungi miei jupuiți.

Gerda și cu mine împachetăm lucrurile. Ducem bagajele în curte. In timp ce eu mă urc după un cufăr greu, Gerda păzește bagajele.

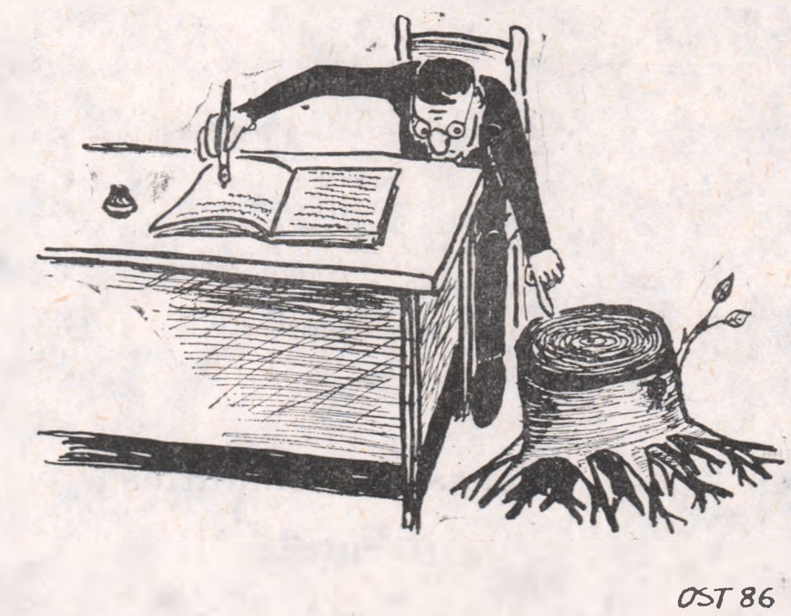
Cobor cu cufărul cel greu. Gerda nu-i. Strig, Gerda, Gerda. Mai urc o dată. Două valize au dispărut. Strig. Caut. Nimeresc în mulțimea din piața. Sînt oprită. Strig. Mă învîrt în cerc. Vin înapoi. N-au mai rămas decît două bagaje. Strig. Plîng. Scîncesc. Vine Gerda. Ride.

Zic, unde ai fost.
Zice, în bucătărie la curățat fasole verde.
Zic, ne-au furat și ultimele lucrușoare.
Zice, vai, nu.
Zic, dar cele mai mari.
Zice, și așa aveam prea mult.
Zic, acum nu mai avem nimic.
Zice, am cîștigat o grămadă.
Zic, țineam la lucruri.
Zice, decît să n-ai un loc al tău, mai bine să n-ai deloc bagaje.

. . . .

Gerda și hangiul sînt demult căsătoriți. Pe mine m-au luat de suflet. Locuiesc în camera cu lespezi bleu-marine și roșu-turbă și cu balconul care atîrnă deasupra pieței.

Traducere de Al. ȚENCHEA

„Noi, cei de azi..."

Interviu cu scriitorul Apostol Gurău, secretarul Cenaclului din Galați al Uniunii Scriitorilor

M. M. : Ce s-a întîmplat vineri, 18 aprilie 1986, la Galați, în sala mică a Teatrului din localitate ?

Apostol Gurău :

...s-a constituit Cenaclul Uniunii Scriitorilor..., după o evoluție **de fond** am căpătat **o formă** organizatorică afiliată Uniunii Scriitorilor, o idee generoasă a președintelui Uniunii noastre este pusă în situația de a rodi și în Sudul Moldovei. Va lega roade, scepticismul poate fi învins ? ! „În sala studio a teatrului, îmi spunea un scriitor, a strălucit o clipă corola bizară a unui miracol...".

M.M. : Care sînt membrii fondatori ai Cenaclului Uniunii Scriitorilor din Galați ?

Apostol Gurău :

Avem cinci membri ai Uniunii Scriitorilor și încă douăzeci și șapte de autori, scriitori cu volume tipărite la diferite edituri, în așternerea unei diversificări promițătoare — poeți, prozatori, dramaturgi, critici, îngrijitori de ediții. N-avem notorietate mare, avem speranțe și, acum, posibilitatea de a o cuceri.

Iată-ne : Ion Trandafir, Ion Chiric, Sterian Vicol, Paul Sân-Petru, Apostol Gurău, Ion Dorin, Simon Ajarescu, Corneliu Antoniu, Viorel Dinescu, Mircea Ionescu, Nicolae Ionescu-Dunăreanu, Nicolae Itu, Maria Lovin, Tudorel Oancea, Teodor Parapiru, Maria Petra, Dan Plăesu, Ion Trif Pleșa, Dumitru Tiutiuca, Constantin Vremuleț, Valentin Caragea, Dionisie Duma, Pompiliu Ghinescu, Petre Manolache, Katia Nanu, Coriolan Păunescu, Cristian Popescu, Ion Purdelea, Benone Pușcă, Lică Rugină, George Sorescu-Bălănescu, Corneliu Stoica.

M. M. : De unde vin și încotro „navighează" ei ?

Apostol Gurău :

„Aventura" noastră a început, se pare, în secolul al șaptesprezecelea, cînd, zice-se, un negustor gălățean a urmărit aproape două decenii un comando de tătari pentru a recupera o carte sfîntă (răpită), frumos scrisă, ferecată în aur ; a adus-o îndărăt, în cetate. Cîndva „efortul" lui ne mira, acum ne uimește : O CARTE minunată trebuie să smulgem fiecare dintre noi hazardului... Am mai zis și în discursul meu de la constituire, la Galați s-au experimentat trei moduri **de a exista în literatura :**

a) prin ireverență față de un Centru cultural care impunea și ierarhiza valorile literare, Centrului însuși i se punea cu franchețe o oglindă în față, pentru o mai bună obiectivitate, iată „Curentul Nou", sau modul H. Sanielevici de a te situa ;

b) sfidarea, prin sinucidere, a mentalității porto-franco, a „orașului cumplit de negustori", dar, vai, cei ce au practicat-o s-au sinucis înainte de a realiza o operă ;

c) noi, cei de astăzi, lotul cel mai numeros, cuprinde în mare parte scriitori de extracție țărănească, mai cumpătați, mai răbdători, mai obstinați, noi vrem să cucerim **pe etape** și piața literară și premiile, un tîrg (inter)național de carte, glorie locală și nu numai... În sinea noastră vrem ca în secolul acesta sau în cel viitor să impunem un scriitor de valoare națională (și nu numai...).

Dialog consemnat de Marcel MUREȘEANU

PERMANENȚE :

Periplu bibliografic eminescian

Fostul suplinitor al lui Aron Pumnul la catedra de limba română a reușit să-l cunoască mai bine pe Mihai Eminescu. Acesta a fost I. G. Sbiera (**Aron Pumnul,** Cernăuți, 1889). El a anexat la scrierea sa și **Lăcrămioarele învățăceilor...,** Cernăuți, 1866, dintre care primele două poezii sînt ale lui Eminescu. Ceilalți profesori de la Școala primară și de la Ober-Gymnasium (Vasile Ilasivici, Ioan Litviniuc, Ernest Rudolf Neubauer, Miron Călinescu etc.), n-au scris nimic despre elevul lor.

După N. Petrașcu, Alexandru Grama și Ilie Cristea, se remarcă o deosebită eflorescență de amintiri ale colegilor bucovineni ai lui Mihai Eminescu sau ale celor care au aflat diferite evenimente din viața lui, trecute prin filtrul altora. Radu I. Sbiera a publicat : **Amintiri despre Eminescu,** în **Almanahul literar pe anul 1903,** Cernăuți, 1903. A urmat lucrarea lui I. Scurtu (**M. Eminescu's Leben...,** Leipzig, 1904), după care vine lucrarea fundamentală biografică a lui Teodor V. Ștefanelli (Ștefaniuc), **Amintiri despre Eminescu,** București, Editura C. Sfetea, 1914. Dacă Radu I. Sbiera cercetează pentru prima dată arhivele Școlii primare, Teodor V. Ștefanelli vine cu contribuții extrem de prețioase despre Mihai Eminescu pe care l-a cunoscut și căruia i-a fost prieten intim din clasa I a gimnaziului pînă la sfîrșitul studiilor din Viena (s-au întîlnit și la București, în 1878).

Alexandru Chibici-Revneanu, unul dintre prietenii lui Eminescu în timpul gravelor evenimente ale vieții, nu ne comunică prețioasele sale amintiri decît fragmentar, în scrisori, ca și alți prieteni. Samuil Isopescu însă scrie **Momente din viața lui Mihai Eminescu (Adevărul literar,** IV, nr. 125, 15 aprilie 1923).

Cel care inaugurează temeinice studii, după acești înaintași, în Bucovina este : Vasile Gherasim, cu **Ipoteștii lui Eminescu,** Cernăuți, **Glasul Bucovinei,** 1924. Profesorul Gherasim a fost „în satul Eminovicenilor" și a adus alte contribuții de mare importanță în biografia eminesciană. Tot atît de importante sînt apoi, și studiile profesorului Leca Morariu, publicate în reviste și, separat, dintre care amintim : **Eminescu. Note pentru o monografie,** Suceava, 1932. Nu ne îndoim de valoarea acestei monografii, dacă ar fi fost publicată în întregime, dar din ea profesorul a apucat să publice numai Cap. VI. **Copilăria lui Eminescu** și Cap. VII. **Eminescu elev,** republicate și în : **Eminescu și Bucovina,** Cernăuți, Tip. Mitrop. Silvestru, 1943, pp. 121—200.

O temeinică lucrare de analiză a alcătuit și prof. univ. dr. Domițian Spînu : **Morala lui Mihai Eminescu și raportul ei cu religiunea creștină,** Cernăuți, **Glasul Bucovinei,** 1931, prima de acest gen, aducînd puncte noi de vedere pentru cei care conspectează opera eminesciană. Ne oprim aici și atragem atenția asupra volumului : **Eminescu și Bucovina.** Este un început, dătător de mari speranțe că bucovinenii vor fi totdeauna debitori ai marelui nostru poet care și-a zidit temelia formației sale pe aceste meleaguri.

Petru REZUȘ

CADRAN

Cînd glumesc poeții...

Cu vervă și aplomb își continuă Mircea Dinescu serialul său din SLAST („Ei sînt contemporanii mei"), reușind mai de fiecare dată să creioneze amuzante și, de ce nu, pertinente „fișe biografice" ale unor autori importanți. Remarcăm cu plăcere, dintre ultimele sale reușite, pe cea intitulată (în de-acum cunoscuta-i notă jovial-ironică) „În căutarea Ion-ului pierdut" (SLAST nr. 17). Avînd drept punct de plecare așa-zisa „luptă fratricidă ce s-a iscat cu aproape douăzeci de ani în urmă între Ion și Ioan Alexandru", M. D. pune degetul „pe rană" și-și mărturisește fără echivoc (și desigur în termeni șugubeți) nedumerirea față de metamorfoza produsă (în creația distinsului I. A.). Pentru că, de ce să n-o recunoaștem, există într-adevăr o evidentă deosebire între poezia de primă tinerețe și cea de după „experiența Freiburg" a aceluiași scriitor.

Volumele sale (numeroase, chiar prea numeroase) apărute după „Vămile Pustiei", nu mai au aproape nimic din „neorealismul ardelenesc", din năvala năprasnică a zicerii și a setei de viață cu care Ion Alexandru își făcuse intrarea viforoasă pe arena literară. Ceea ce îl determină pe M. D. să constate malițios : „Sălbaticul ținut de odinioară s-a îmblînzit : oaia virginală își plimbă mielul prin pășunile ardelene, nestingherită de zborul pelicanilor nici de apariția unor meditabunde cămile". Și, credem noi, M. D. nu poate fi învinuit de nesinceritate atunci cînd afirmă, negru pe alb, că respectivul poet „pritocește de cîțiva ani aceeași carte în lucrătura unor coperți diferite". Cu atît mai mult cu cît unii critici se prefac a nu observa efectele numitei distanțări dintre Ion și Ioan Alexandru.

Numai că ceea ce-i reușește lui M. D., nu-i prea reușește și lui Gh. Tomozei atunci cînd scrie duios-contemplativ despre Gheorghe Grigurcu (R. lit. nr. 16). Căci iată ce iese de sub penița harnicului biograf : cică pe Gh. G. „îl obsedează scriitorii care scriu acum (care mai scriu), scriitorii abia porniți la drum, scriitorii ce-au scris pînă de curînd". Ca și cum un critic literar ar trebui să inventarieze fluturi sau să colecționeze timbre... Dar (altă „observație") „el (adică Gh. G., n.n.) e la rîndu-i un scriitor de azi, trăind și gîndind cu sentimentul răspunderii față de viitor". Și, după ce ne informează că Gh. G. trăiește la Tg. Jiu în „primejdioasa vecinătate a Pietrelor brâncușiene" (sic !), același semnatar constată ori e de părere că sus-amintitul critic literar nu face decît să se joace „ca un adolescent" „cu nume ale literaturii române, uimindu-se de cele mai colorate (?!), dînd preț culorilor, instaurînd o nouă ordine". Și fără a scăpa prilejul (însemnările sînt ocazionate de un moment aniversar), Gh. T. nu ezită să-și încheie „contemplația" astfel : „Nu știu ce mă leagă de destinul acestui Grigurcu. Sigur, sîntem amîndoi scriitori români, poeți ambii. Ne-am născut amîndoi în aprilie. În același an. Purtăm același prenume. E mult ? E puțin ?".

Să... mai vedem ! vorba unui celebru personaj.

Ioanid DELEANU

CONSEMNĂRI

● Afiș politic

Galeria de artă din Suceava a găzduit în cursul lunii mai o impresionantă expoziție de afiș politic, semnificativ intitulată „65 de trepte de lumină și glorie", dedicată aniversării partidului. Dintre plasticienii suceveni care au semnat acest grupaj reținem cîteva nume : Mircea Hrișcă, Ion Carp Fluerici, Virgil Parghel, Adrian Bocancea, Tiberiu Moruz, Anton Costin, Dan Bartoș, Constantin Ungureanu. **(L. M.)**

● Recital

Un recital actoricesc singular a prezentat tînăra actriță Carmen Ciorcilă de la Secția Suceava a Teatrului Național „V. Alecsandri". Intitulat „Sensul iubirii", recitalul articulat în două părți, prezintă, în prima parte, o selecție personală din marea poezie de dragoste a lumii și un decupaj expresiv din opera de maturitate a lui Nichita Stănescu, în partea a doua. Realizat cu o mare economie de mijloace scenice, recitalul se impune printr-o atentă mobilizare a energiilor expresive, actrița angajînd un dialog permanent cu publicul și realizînd astfel o introducere superioară în sfera înaltă a poeziei. Carmen Ciorcilă reușește o comunicare autentică, infirmînd prejudecata nereprezentabilității scenice a textelor lirice. Este o intreprindere care merită a fi urmată cu consecvență. **(Dan Damian)**

● Din viața cenaclului

Cenaclul Suceava al Uniunii Scriitorilor a organizat la Clubul Muncitoresc din Frasin (în colaborare cu Consiliul Comunal de Educație Politică și Cultură Socialistă) o șezătoare literar-muzicală dedicată fruntașilor muncii. Cei peste trei sute de participanți au audiat versuri în lectura autorilor Arcadie Arbore, Ion Beldeanu, George Damian, Vasile Gramaticu, Gh. Lupu, Marcel Mureșeanu și Victor Traian Rusu și cîntece interpretate de Silvestru Lungoci și Sever Dumitrache. Poeții prezenți la manifestare au acordat în încheiere autografe pe ultimele lor apariții editoriale.

Actorul Sebastian Comănici a recitat din poezia eminesciană.

Momentul s-a înscris într-o acțiune mai amplă de documentare și contact direct cu iubitorii de artă inițiată de cenaclul sucevean. Cu acest prilej au fost vizitate obiective social-culturale din Ilișești, Gura Humorului, Voronet și Frasin. **(I. B.)**

● Premii pentru micii muzicieni

Vacanța de primăvară din acest an a adus micilor muzicieni de la Suceava un frumos succes : cinci elevi ai claselor de muzică de la Școala Generală Nr. 2 și-au înscris numele printre cîștigătorii Concursului interjudețean „Cea mai bună interpretare a unei piese românești", de la Bistrița. Este vorba de Leanca Marinela și Iftimie Ionela (vioară), Zamfir Ionuț (violoncel), Beldeanu Ioana (pian) și Lucaci Dumitru (clarinet). Dovedind o serioasă pregătire interpretativă, ei au cîștigat cinci din cele opt premii I oferite de organizatori. Prof. Anca Parghel, prezentă la competiție, ne-a declarat : „Concursul de la Bistrița poate fi cotat, după cel de la Suceava (dotat cu trofeul „Lira de aur"), drept o manifestare de înaltă ținută și exigență.

Accentul s-a pus aici pe cunoașterea și stăpînirea pe categorii de instrumente și de vîrstă a repertoriului ales din muzica românească. Și cei mai mulți dintre participanți au abordat piese de mare dificultate, făcînd o bună impresie juriului prezidat de prof. univ. Liviu Comes. Elevii noștri au avut o comportare notabilă, reușind să rețină în mod deosebit atenția. Și să nu uităm că ei s-au confruntat, între alții, cu elevi din două reputate centre muzicale : Cluj-Napoca și Baia Mare. Convingerea mea rămîne că școala muzicală suceveana dispune de un potential în plină afirmare și care merită și trebuie în continuare valorificat. Acest succes, deopotrivă al elevilor premiati și al profesorilor îndrumători, obligă".

Să-i felicităm și noi pe premiați și să urăm cît mai multe asemenea reușite ! **(B. I.)**

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat : Eugen DIMITRIU

Tehnoredactare : Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Str. Mihai Viteazul nr. 48